ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΣΕΡΔΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ – 4^{Ο} ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ :

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΝΑΤΟΥΣ

Στόχοι :

1. Να έλθουν οι μαθητές σε άμεση επαφή με τις ιστορικές πηγές και να αντλήσουν πληροφορίες αναφορικά με μια από τις σημαντικότερες περιόδους της Βυζαντινής Ιστορίας

2. Να προβληματιστούν σε σχέση με τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που οδήγησαν στη δημιουργία της συγκεκριμένης νομοθεσίας

3. Να ανακαλύψουν βασικές διατάξεις της νομοθεσίας αυτής

4. Να εργαστούν ,τέλος, ομαδοσυνεργατικά , βιώνοντας στην πράξη τα οφέλη μιας τέτοιας διαδικασίας

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Οι μαθητές χωρίστηκαν σε 6 ομάδες των 4 ατόμων με κριτήριο την ανομοιογένεια .Τα θρανία είχαν εκ των προτέρων κατάλληλα διαμορφωθεί και τα παιδιά, εισερχόμενα στην τάξη, θα έπρεπε ν' αναζητήσουν την ομάδα στην οποία ανήκαν.
Στη συνέχεια δόθηκαν τα φύλλα εργασίας με τις σχετικές επεξηγήσεις και ορίστηκε ο χρόνος εκπόνησης των εργασιών που περιλάμβανε ολόκληρη τη διδακτική ώρα .

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο διατιθέμενος χρόνος λειτούργησε ικανοποιητικά προς την κατεύθυνση της μελέτης των πηγών , της συλλογής πληροφοριών και της εξαγωγής συμπερασμάτων .Διευκρινίσεις χρειάστηκαν σε κάποιες περιπτώσεις και αφορούσαν κυρίως στην κατανόηση των πηγών . Υπήρξε συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών των ομάδων, με ικανοποιητική συνεισφορά και ενδιαφέρον ακόμα και εκ μέρους των πλέον αδύναμων μαθητών.
Οι παρουσιάσεις των εργασιών που εκπονήθηκαν από τις ομάδες πραγματοποιήθηκαν την επόμενη διδακτική ώρα και η ενότητα ολοκληρώθηκε με πρόσθετες πληροφορίες από τη διδάσκουσα και γενική ανακεφαλαίωση .

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(Οι μελέτες περίπτωσης με τίτλο : Πρόβλημα προέρχονται από το έργο : Λίγη Ακόμη Ιστορία , Ψηφιακή Βιβλιοθήκη: repository.edulll.gr)

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΣΕΡΔΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ – 4^{Ο} ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΝΑΤΟΥΣ

ΟΜΑΔΑ 1Η

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ :

Αφού μελετήσετε την πηγή που ακολουθεί, να βρείτε τη λύση στο πρόβλημα που διατυπώνεται παρακάτω :

ΠΗΓΗ

1.Ορίζουμε λοιπόν ότι όσοι ζουν σε κάθε μέρος και πόλη αυτής της χώρας [...] *να έχουν ελεύθερη την έκταση της κατοικίας που τους έλαχε.* [...] *Αν όμως* [...] *από κάποια ανάγκη ή και μόνο από κάποια επιθυμία, πουλήσουν ένα τμήμα ή και ολόκληρη την κατοικία, τότε να τη δώσουν σ' αυτούς που αναφέραμε* [στους συγγενείς] *ή* [...] *σ' αυτούς που τα χωράφια ήτα χωριά τους συνορεύουν. Και δεν αποφασίζουμε αυτό από μίσος ή φθόνο για τους ισχυρότερους* [δυνατούς]*, αλλά το καθορίζουμε για* [...] *να προστατεύσουμε* [τους κατοίκους].

Νεαρά του Ρωμανού Α΄, έτος 922

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Ο Δημήτριος είναι ένας μικροκαλλιεργητής σ' ένα χωριό στο θέμα της Μακεδονίας. Την άνοιξη του 934 αποφασίζει να πουλήσει ένα χωράφι του. Οι υποψήφιοι αγοραστές είναι: ο γαμπρός του Μακάριος που ζει σ' ένα χωριό στο θέμα Θεσσαλονίκης, ο μυλωνάς του χωριού του Προκόπιος και ο Φίλιππος, ένας ράφτης από την Κωνσταντινούπολη.

1. Με βάση την παραπάνω πηγή ποιος τελικά θα προτιμηθεί; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

2.Τι ορίζει η Νεαρά του Ρωμανού Α΄ σχετικά με τους μικροκαλλιεργητές και για ποιο σκοπό έγινε ;

3. Τι ήταν οι Νεαρές ; (σελ. 50 σχολ. βιβλίου)

4 . Μελετήστε και καταγράψτε από τη σελ. 50 του βιβλίου σας τους τρόπους προστασίας των μικροκαλλιεργητών που επέβαλαν οι Μακεδόνες

……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΣΕΡΔΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ – 4^{Ο} ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΝΑΤΟΥΣ

ΟΜΑΔΑ 2Η

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ :

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αφού μελετήσετε την πηγή που ακολουθεί, να βρείτε τη λύση στο πρόβλημα που διατυπώνεται παρακάτω :

Νεαρά του αυτοκράτορα Ρωμανού Α' (922) υπέρ των μικρών καλλιεργητών

[...] απαγορεύουμε στους δυνατούς να αποκτήσουν οτιδήποτε ανήκει στους ευτελέστερους, είτε με υιοθεσία ή απλή δωρεά, είτε λόγω θανάτου ή με διαθήκη, ή δια μέσου χρησικτησίας ή προστασίας, ή φιλικής παραχώρησης, εκτός αν πρόκειται για συγγενείς... Αν κάποιος δυνατός επιχειρήσει να πραγματοποιήσει (μια παράνομη συναλλαγή), θα δημευθεί η περιουσία του και θα δώσει στο δημόσιο ταμείο το ποσό της τιμής.

Jus Graecoromanum,

Ι., Π. Ζέποι, *Νεαραί και Χρυσόβουλλα των μετά τον Ιουστινιανόν Βυζαντινών αυτοκρατόρων*, τ. 1, Αθήναι 1931

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

1. Ο «δυνατός» Ευστάθιος Δούκας, 32 ετών, κατέχει το 939 δύο φορές πιο πολλή γη από όση είχε το 934. Με ποιους τρόπους μπορεί να έγινε αυτό; Γράψτε ένα σχετικό κείμενο με 60—70 λέξεις.

2. Με ποιους τρόπους ο αυτοκρατορικός νόμος επιχειρεί να προστατέψει τους μικροκαλλιεργητές ; Γιατί ; (θα σας βοηθήσει το παράθεμα της σελ. 51 του βιβλίου σας : Οφέλη από την ύπαρξη των μικροκαλλιεργητών)

3. Τι ήταν οι Νεαρές ; (σελ. 50 σχολ. βιβλίου)

4 . Μελετήστε και καταγράψτε από τη σελ. 50 του βιβλίου σας τους τρόπους προστασίας των μικροκαλλιεργητών που επέβαλαν οι Μακεδόνες

……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΣΕΡΔΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ – 4^{Ο} ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΝΑΤΟΥΣ

ΟΜΑΔΑ 3Η

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ :

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αφού μελετήσετε την πηγή που ακολουθεί, να απαντήσετε στις επόμενες ερωτήσεις :

1. *Από ποια συλλογή νόμων προέρχονται οι επόμενες διατάξεις και ποιους αφορούν;*
2. *Ποια κοινωνική τάξη φαίνεται να ευνοείται και ποια όχι ; Αιτιολογήστε την απάντησή σας .*
3. *Ποια εξήγηση μπορείτε να βρείτε για το γεγονός αυτό ; Θα σας βοηθήσει και η πηγή στη σελ. 51 του βιβλίου σας με τίτλο : Οφέλη από την ύπαρξη των μικροκαλλιεργητών*
4. Τι ήταν οι Νεαρές ; (σελ. 50 σχολ. βιβλίου)
5. Μελετήστε και καταγράψτε από τη σελ. 50 του βιβλίου σας άλλους τρόπους προστασίας των μικροκαλλιεργητών που επέβαλαν οι Μακεδόνες

Νόμοι υπέρ των αδυνάτων

α. *«Όλες οι αγοραπωλησίες που έγιναν ανάμεσα σε πένητες και δυνατούς δεν ισχύουν και είναι παράνομες. Γι' αυτό αποφασίζουμε την επιστροφή των κτημάτων στους πένητες, χωρίς την απόδοση των χρημάτων της αγοράς, ούτε των φόρων και των δαπανών καλλιέργειάς τους. Είναι αυτονόητο ότι η διάταξη αυτή ισχύει και για το μέλλον».*

β. *«Οι δυνατοί επιθυμούμε να αγοράζουν ακίνητα από τους δυνατούς, οι δε στρατιώτες και οι πένητες γεωργοί επιτρέπουμε να συναλλάσσονται με τους όμοιους της δικής τους τάξης»*

Βασίλειος Β΄, *Νεαραί*

Πηγή: Γλεντής Σ., Μαραγκουδάκης Ελ., Νικολόπουλος Ν. και Νικολοπούλου Μ., *Ιστορία Ε΄ Δημοτικού, Στα Βυζαντινά χρόνια*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2006, 76.

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΣΕΡΔΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ – 4^{Ο} ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΝΑΤΟΥΣ

ΟΜΑΔΑ 4Η

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΜΑΘΗΤΏΝ :

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αφού μελετήσετε την πηγή και το πρόβλημα που ακολουθεί, να απαντήσετε στις επόμενες ερωτήσεις:

Ο θεσμός της παροικίας

Η παροικία ήταν μια ιδιαίτερη μορφή αγροτικής εργασίας και από τον 10ο αιώνα μέχρι το τέλος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας αποτελούσε τον κυρίαρχο τρόπο καλλιέργειας των μεγάλων αγροτικών κρατικών, εκκλησιαστικών και ιδιωτικών περιουσιών.

Σύμφωνα με το θεσμό της παροικίας, παραχωρείτο σε έναν καλλιεργητή γη για καλλιέργεια εις το διηνεκές(για πάντα). Ο καλλιεργητής, ο πάροικος είχε δικαιώματα κυριότητας, δυνατότητα κληρονομικής μεταβίβασης καθώς και δικαίωμα εκποίησης.

Ήταν όμως υποχρεωμένος να καταβάλει ένα μικρό αρχικό ποσό, όχι πάντα, και να παρέχει στον κύριο της γης, τον μεγαλογαιοκτήμονα, ένα μέρος της παραγωγής (θεωρητικά το 10%) και ορισμένες αγγαρείες. Έπρεπε επίσης να πληρώνει στο δημόσιο το φόρο παραγωγής.

Ο πάροικος (δουλοπάροικος, δουλευτοπάροικος) ανήκε στην κατηγορία των «ελεύθερων» ανθρώπων, αλλά ήταν αναπόσπαστα δεμένος με τη γη, γι' αυτό υπόκειτο στη «δουλεία» της γης που καλλιεργούσε. Δεν μπορούσε να την εγκαταλείψει, παρά μόνο εάν άφηνε αντικαταστάτη (αντίσηκον), ενώ σε περίπτωση που έφευγε, ο κύριος της γης είχε το δικαίωμα να τον επαναφέρει με τη βία.

Από την άλλη ο μεγαλογαιοκτήμονας δεν μπορούσε να μετακινήσει ή να διώξει τον πάροικο από τη γη που του αντιστοιχούσε. Με το πέρασμα του χρόνου ο δεσμός του πάροικου με τη γη μεταβλήθηκε σε προσωπικό δεσμό με τον κύριο της γης.

Πηγή: Χονδρινού Στ., «Οι απαρχές ενοποίησης του Ευρασιατικού χώρου», *Ιστορία των Ελλήνων, τόμ. 6*, Εκδόσεις Δομή, 282.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Ο Παρθένιος είναι πάροικος στα κτήματα του δυνατού Αρσένιου Σκληρού, στο θέμα της Μακεδονίας, στην περιοχή της Θράκης. Το καλοκαίρι του 919 ο Αρσένιος Σκληρός, επειδή μάλωσε με τον Παρθένιο, τον διώχνει με τη βία από τη γη που καλλιεργούσε. Ο Παρθένιος πηγαίνει τότε στο δικαστή του θέματος ζητώντας να επιστρέψει στα κτήματα του Σκληρού.

1. Ποιος από τους δύο έχει δίκιο; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.
2. Ποια συλλογή νόμων θα συμβουλευτεί ο δικαστής, προκειμένου να αποφασίσει (και γιατί);
3. Μελετήστε και καταγράψτε από τη σελ. 50 του βιβλίου σας τους τρόπους προστασίας των μικροκαλλιεργητών που επέβαλαν οι Μακεδόνες

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΣΕΡΔΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ – 4^{Ο} ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΝΑΤΟΥΣ

ΟΜΑΔΑ 5Η

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ :

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αφού μελετήσετε την πηγή που ακολουθεί, να απαντήσετε στις επόμενες ερωτήσεις :

1. Τι όριζε το το αλληλέγγυον του Βασιλείου Β΄ (Βουλγαροκτόνου);
2. Ποιοι αντέδρασαν και τι ζήτησαν ;
3. Μπορείτε να βρείτε έναν λόγο γι' αυτή την αντίδραση ;
4. Μελετήστε και καταγράψτε από τη σελ. 50 του βιβλίου σας τους τρόπους προστασίας των μικροκαλλιεργητών που επέβαλαν οι Μακεδόνες
5. Ποια εξήγηση υπάρχει γι' αυτή την πολιτική τους ; Θα σας βοηθήσει η μελέτη του παραθέματος : Οφέλη από την ύπαρξη των μικροκαλλιεργητών, σελ. 51 του βιβλίου σας

Το αλληλέγγυον του Βασιλείου Β΄

... έβγαλε διαταγή (ο Βασίλειος Β΄) οι εισφορές (οι φόροι) των φτωχών που είχαν καταστραφεί να πληρώνονται από τους δυνατούς. Ονομάστηκε δε η τέτοιου είδους είσπραξη «αλληλέγγυον». Όταν δε ο πατριάρχης και πολλοί από τους αρχιερείς και από τους ασκητές όχι λίγοι τον παρακάλεσαν να σταματήσει αυτό το παράλογο βάρος, ο βασιλιάς δεν υπάκουσε...

Ιωάννης Σκυλίτζης, «Σύνοψις Ιστοριών», μετάφραση

Ιστορία Ρωμαϊκή και Βυζαντινή, Β΄ Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2002, των Τσάκτσιρα, Ορφανουδάκη ,Θεοχάρη, σελ. 248

……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΣΕΡΔΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ – 4^{Ο} ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΥΝΑΤΟΥΣ

ΟΜΑΔΑ 6Η

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ :

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Αφού μελετήσετε την πηγή α που ακολουθεί ,να περιγράψετε σ' ένα κείμενο 60 – 70 λέξεων τη ζωή που ζούσε και τα προβλήματα που αντιμετώπιζε ένας φτωχός μικροκαλλιεργητής στο Βυζάντιο του 9^{ου} αιώνα
2. Μελετήστε στη συνέχεια την πηγή β :Με ποιο τρόπο επιχειρείται η βελτίωση της θέσης των μικροκαλλιεργητών ;
3.Να καταγράψετε , τέλος, από τη σελ. 50 του βιβλίου σας αντίστοιχες βελτιώσεις που επέβαλαν οι Μακεδόνες

α. Τα βάσανα ενός φτωχού γεωργού, όπως φαίνονται σε βυζαντινό κείμενο του 9ου αιώνα

Κάποιου φτωχού γεωργού το βόδι έπεσε και ψόφησε ξαφνικά την ώρα που όργωνε το χωράφι του. Ο φτωχός δεν μπορούσε πια να βαστάξει τις συμφορές κι απ' τον καημό τον πήραν τα κλάματα. Άρχισε να χτυπιέται και να θρηνολογεί λέγοντας τα παράπονά του στο Θεό.

«Κύριε, τίποτ' άλλο βιος ποτέ μου δεν είχα παρά αυτό μονάχα το ζευγάρι και μου το στέρησες κι αυτό. Τώρα από πού θα θρέψω τη γυναίκα μου και τα εννιά παιδάκια μου; Πώς θα πληρώσω τους φόρους στο βασιλιά; Τα δάνεια ποιος θα μου τα ξεπληρώσει; Εσύ, Κύριέ μου, το ξέρεις βέβαια, και πολύ καλά μάλιστα, πως και αυτό το βόδι που τώρα ψόφησε τόχα χρεωμένο. Τι να κάνω πια δεν ξέρω. Θα παρατήσω το σπίτι μου και θα το σκάσω σε χώρα μακρινή, πριν το μάθουν οι δανειστές μου και πέσουν σαν τα κοράκια πάνω μου και τ' άγρια θεριά».

ελεύθερη απόδοση από το Βίο Φιλαρέτου

Ι. Καραγιαννόπουλος, *Η Βυζαντινή ιστορία από τας πηγάς*, Θεσ/νίκη 1974

Β, . **Το αλληλέγγυον του Βασιλείου Β΄**

... έβγαλε διαταγή (ο Βασίλειος Β΄) οι εισφορές (οι φόροι) των φτωχών που είχαν καταστραφεί να πληρώνονται από τους δυνατούς. Ονομάστηκε δε η τέτοιου είδους είσπραξη «αλληλέγγυον». Όταν δε ο πατριάρχης και πολλοί από τους αρχιερείς και από τους ασκητές όχι λίγοι τον παρακάλεσαν να σταματήσει αυτό το παράλογο βάρος, ο βασιλιάς δεν υπάκουσε...

Ιωάννης Σκυλίτζης, «Σύνοψις Ιστοριών», μετάφραση

Ιστορία Ρωμαϊκή και Βυζαντινή, Β΄ Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2002, των Τσάκτσιρα, Ορφανουδάκη ,Θεοχάρη,σελ.248

.....
.....
.....
.....